СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 194. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 21. серпня, 1925. VOL. XXXIII. No. 194. Jersey City, N. J., Friday, August 21, 1925. THREE CENTS

Юнія заряджує приготовання до вуглевого страйку.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 19. серпня. — Майнерська юнія скликала вже наради спеціяльного комітету, котрий має поробити заходи про стереження копалень твердого вугля на случай страйку перед затопленем їх водою.

Такі наради се звичайна собі формальність, але вони показують, що майнерська юнія вважає страйк за просто неминучий.

НАЗРІВАЄ НОВИЙ МАЙНЕРСЬКИЙ КЛОПІТ У МЯГКІМ ВУГЛЮ.

ПИТСБУРГ, ПА., 19. серпня. — Вуглеве підприємство Питсбург Ковл Ко. оголосило, що воно незадовго почне добування вугля в своїй майні Бенинг Номбер Ту, що лежить коло Фейет Сіти.

Проти сеї компанії ведеться страйк робітників мягкого вугля вже від довшого часу, бо компанія хоче примусити робітників приняти робітничі ціни з 1917. року. Робітники застрайкували проти сього, і 39 копалень сього підприємства стояло без праці. Тепер видно підприємство хоче вести працю при помочи страйколомів, які готові приняти предложене компанії.

РОБІТНИКИ ЗАХІДНОЇ ВЕРДЖІНІЇ СПОДІЮТЬСЯ ВИГРАТИ СТРАЙК.

ГВІЛІНГ, Вест Верджінія, 19. серпня. — Майнерська юнія, котра веде страйк у копальнях мягкого вугля в Вест Верджінії, каже, що страйк поступає добре та що богато підприємств уже схиляється до згоди зі страйкарами, хотячи, видно, скористати маєтково зі страйку в твердовугільнім промислі.

Страйк сей ведеться ще від квітня сього року. Причиною його було те, що ряд підприємців відмовився признати робітникам умови праці, признані у так званім джексонвильськім договорі.

ЧОТИРОХ РОБІТНИКІВ ПОГИБЛО В КОПАЛЬНИ.

ФЕЙЕТВИЛ, Вест Верджінія, 19. серпня. — У шибі копальні мягкого вугля Лочгелі, що належить до підприємства Ню Ривер Ковл Ко., завалилося рруштовання, на котрім стояли копальняні столярі, направляючи копальняне цембровання. Чотирох столярів упало у шиб 200 стіп. Всі вони погибли на місци.

ЧИСЛО ЖЕРТВ ВИБУХУ НА КОРАБЛИ РОСТЕ.

НЮПОРТ, Ровд Айленд, 19. серпня. — Кождої просто години зростає число жертв експльозії кітла на прогульковім кораблі, що случилася вчора. Хоча при вибуху померло сейчас десятеро осіб, число померших досі виносить уже 36. Всі вони померли з тяжких попарень парою й кипятком.

Стейтова влада почала слідство над причиною вибуху, бо загально догадуються, що причиною вибуху була неосторога заряду корабля.

ФРАНЦІЯ СОБІ ВИСИЛАЄ МІСІЮ ДО АМЕРИКИ В СПРАВІ ДОВГІВ.

ВАШИНГТОН, 19. серпня. — Секретар скарбу Мелон дістав вістку з Франції, що французька урядова місія в справі сплати французьких воєнних довгів уже находиться в дорозі до Америки.

Уряд теж сподіється, що й Італія піде слідами Бельгії й Франції.

АМЕРИКАНЦІ ЗРІКАЮТЬСЯ ЛЕТУ ДО БІГУНА.

ВАШИНГТОН, 19. серпня. — Американська команда воєнної фльоти дістала від американського подорожного Мекмилена, що вибирався на північний бігун, телеграму, що він згоджується з поглядом міністерства фльоти, що вибиратися на північний бігун сього року вже за пізно з огляду на наближаючуся зиму.

Американські подорожні находяться тепер 2 тисячі миль від бігуна. Мали вони послідними днями кілька немилих і дошкуляючих пригод. Межи иншим один з їх літаків був ушкоджений огнем.

ВІДКРИЛИ ЦІКАВІ ІСТОРИЧНІ ПАМЯТКИ.

НЮ ОРЛІНС, Луизіяна, 19. серпня. — Сюди приїхала нині перша американська наукова виправа до Мексика та Ґватемалі. Виправа поробила незвичайно важні історичні відкриття. Межи иншим найдено важні історичні памятки великого індіянського царства племени Маїв. Учені кажуть, що в гробах, які мають по кілька тисяч літ, найдено гарні портрети померших, а по кістяках похованих людий пізнано, що в таку давну старовину американські індіяни знали вже направляти зуби.

ЧУДЕСНЕ ВРАТОВАННЄ ЖИТТЯ.

НЮ ЙОРК, 19. серпня. — На стації підземної зелізниці на Таймс Сквері случилася нині небувала пригода. Коло 3. години сполудня попав на торі зелізниці якийсь Мурин. Власне в сю хвилю надїхав поспішний поїзд. Їхав він з такою скоростю, що стоячі на плятформах люди з острахом побачили, що моторовий не потрафить на час здержати поїзду. В тій хвили до Мурина зіскочив якийсь білий, одітий в уніформ почтового післанця. Він сейчас кинувся витягати Мурина з тору на підвисшену плятформу, але сейчас видно було, що він сього не вспіє зробити на час. Публика, що вже була віддихнула свобідніще, тепер побачила перед собою можливість двох жертв на місце одної. Поїзд уже був тут-тут над ними. В тій послідній хвилі обох уратувала притомність ума почтовця. З незвичайною скоростю рухів він рівнув ногу Муринови, звалив його на землю межи торі, і падаючи попри нього, придержав його руками до землі. Поїзд переїхав понад них, і задержався, але уже тоді, як два вози переїхали понад нещасними. За якийсь час спід поїзду вилізли вони оба непокалічені.

ВИЯСНЕННЄ ЗАЛІЗНИЧОЇ КАТАСТРОФИ.

Тайна катастрофа під Старогардом, поїзду, що вилетів зі шляху, в наслідок вкрадення шин — розяснена. До варшавської поліції зголосився 35-літній добродій Котвіцкі, з Торуня, який признався, що розібрав шини перед приїздом поїзду, в якому, як дізнався, їдуть самі Німці. Він зробив це з помсти, бо стільки натерпівся в німецькій неволі, що обіцяв собі відплатитись за це Німцям. Але виконавши замах, мав такі великі википди совісти, що нині мусить до вини признатись.

КРІВАВІ ПЕРЕГОНИ В ВАРШАВІ.

Дня 17. м. м. в 11 годині зранку варшавська вулиця мала видовище гідне міст з далекого Сходу. Коли два „вивядовци" домагались на вулиці — мов на іронію згода! — легітимацій від трьох підозрілих прохожих, ці замісць легітимацій витягнули бравнінги, почали стріляти та втікати. Поліції на вулиці, піші та кінні, почали бігти навздогін за ними. Трьох утікаючих ранено; втікаючі постріляли поліцаїв та коня, а при спільній виміні стрілів кулі попадали в прохожих: одного урядовця і кравця. Увязнені втікаючі мають бути комуністами, які приготовляли напад на повірника поліції, що ранійше належав до комуністичної партії. Один комуніст і один „вивядовца" боряться зі смертю у шпиталі.

МУЗЕЙ ДІКЕНСА.

В Лондоні відкрито та віддано до публичного ужитку в домі, де Дікенс закінчив свої твори „Клюб Піквіка" та „Олівер Твіст", музей Дікенса. Музей містить богато памяток по Дікенсові та має велику, зложену з 250 томів бібліотеку. Всі твори бібліотеки відносяться до творчости Дікенса. Крім того, є у музею велика колекція образів і малюнків, що мали якенебудь відношення до Дікенса або до його творчости. Так шанують память своїх великих людей Англійці.

ПІКАНТНІ РЕВЕЛЯЦІЇ.

„Ілюстрований Курієр Цодзенни" з 13. липня ц. р. подає пікантну статейку про дефраудації у польських консулятах за кордоном. Управитель канцелярії польського консуляту в Ню Йорку, Марскі, вкрав 50,000 золотих й щез мов камфора. З Варшави вислали аж окремого урядовця для ведення слідства. У польськім консуляті в Липську якийсь Боґуцкі потягнув 120,000 зол. марок. У польськім консуляті в Гамбурзі, Скерскі розтратив 30,000 зол. марок. Урядовець в Ессені забрав собі 40,000 марок, урядовець у Бреславі, Адамчевскі, взяв 55,000 марок. З того реєстру можна зробити висновок, яку ролю грали в призначенню на посади в консулятах закулісові особисті „впливи".

ЗА БІЛЬШ ЯК 5 ДІТЕЙ НАГОРОДА.

Угорське правительство носиться з пляном встановити премії для тих родин, які мають більше як 5 дітей.

БРАТНЯ ДОПОМОГА!

Марево голоду виповзло зі своїх камінних нор та простелилося по галицькій і волинській волости. Сумом і горем окуталася наша рідна земля. Загроза смерти повисла над українським селом!

Звідки ждати їм помочі та порятунку?

Від братів з над Дніпра — з країни горя і муки за послідних 10 літ прислано 16 вагонів збіжжа на поміч голодуючим на західних землях! Вони відняли собі послідний кусник хліба та післали його на ратовання своїх братів!

А що зробили ми, американська іміграція?

Чи цей геройський примір і почуття національного обовязку наших братів не пригадає нам, що і ми сини тогож народу, що і на нас лежить обовязок помочі нашим нещасним братам?

Українські Громадяни!

Не допустім до цего, щоби на наші голови спало проклятте наших загибаючих братів і сестер!

Переведіть негайно збірку в вашій громаді на допомогу голодуючого села, а коли потрібно, скличте народне віче!

По всі інформації звертайтеся негайно до:

OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

НАРАДА В ШИКАГО У СПРАВІ ВІЧА.

Дня 7. серпня с. р. на засіданню Будівельної спілки Запорожє по скінченню нарад дирекції згаданої спілки др. Теод. Яремцьо поставив внесення, щоби на Савт Сайд Шикаго ми, тутешні Українці, і уряд Спілки Запорожа дали почин до скликання всенародного українського віча в Шикаго у справі помочі голодуючим в краю ізза повени і у справах політичних та організаційних Українців в Америці. Всі одноголосно одобрили сей проект. Др. П. Щебатий поставив внесення, яке принято, щоби др. Петро Жовнірчак був тимчасовим секретарем до скликання представників парохій, товариств, братств, сестриць, клюбів і т. п. Отже проситься всіх представників зійтись на спільну нараду в суботу, 22. серпня с. р., о год. 7.30 вечір до галі при 4950 So. Paulina St., де буде вибір комітету і призначиться день на згадане віче.

ЦЕПЕЛІНОМ ДО БІГУНА.

Амундсен вислав з Осльо телеграму до д-ра Екенера з запитом, коли вони можуть стрінутися. В довшому листі повідомив др. Екенер, що стрінеться в найблищих чотирнайцяти днях, в одним з портових міст північної Німеччини з Амундсеном, а рівночасно подає свої пляни що до майбутньої подорожі цепеліном до бігуна.

З фінансового боку будова спеціяльного цепеліна майже запевнена. В фінансованню будови візьмуть участь в більшій части робітники. Соціялістичні і християнські робітничі звязки хочуть ввести податок по 30 фенігів від кожного їх нього члена. Ця збірка може принести поважну суму. Німецькі робітники хочуть тим показати свою жертволюбивість на всяке культурне діло. Участь робітників доказує, що це має бути виключно культурно-научне підприємство. За добрим прикладом робітників підуть певно підприємці і промисловці. А вкінці може й німецькі міста і громади захочуть щось на ту ціль зложити.

Кошти будови цепеліна можуть виносити 4.5 міліонів марок. Сім міліонів марок коштуватиме будова і подорож разом. Згадані збірки можуть принести тих чотири з половиною міліонів. Решту сподіється др. Екенер дістати від Американців та инших держав.

ГУМОР ЦИРКОВИХ ПАТРІОТІВ.

У „Слові Польськім" з дня 21-го м. м. є новинка, яка може зворушити до сліз тих, що мають почуття смішности. Наводимо її дослівно: „Відомий на обох півкулях світовий мистець в атлетичних змаганнях Поляк Александер Гаркавенко вернувся до краю по переможнім турне в Америці, де був предметом незвичайних овацій тамошньої польської кольонії і ентузіязму з боку спрагнених спортовців Зєдинених Держав. Гаркавенко заперечує бучім-то Варшавянин Стекер мав недавно побороти Збишка Циганевіча (як це подала вся варшавська преса на початку липня б. р.), тому, що Стекер був тоди у Варшаві, а тепер є в Познані. Зате Американець Стекер (Stecker) поборов Циганевіча в 39 хв., при кінці червня б. р. Одначе честь польського спорту — вратована, тому, що тиждень пізнійше Гаркавенко поборов безапеляційно Стеккера, придбавши світовий чемпіонат." Від 20 років увесь світ знає, ким є Полтавець Гаркавенко. Та ясно, що коли він поборов Циганевіча, то честь польс. спорту можна вратувати на думку циркових патріотів зі „Слова Польского" тільки тим, щоби проголосити „Гаркавенка" Поляком.

ЧОГО ТРЕБА, ЩОБИ ШКОЛА БУЛА ДОБРА?

Польський посол до прусського сойму ксьондз Клімас забрав в часі шкільної дискусії в тім соймі дня 3. липня голос. У своїй мові, яку польські часописи називають знаменитою, кс. Клімас сказав, що одним з найголовніших услівй піднесення освіти є добра школа. А щоби школа була добра, мусить відбуватися в ній навчання в рідній мові дитини. Тому польські діти в початкових школах, особливо на Горішньому Шлеську повинні вчитися по польськи.

Хтось зі соймової правиці запитав, чи так повинно бути на цілім Горішнім Шлеську. Кс. Клімас відповів: „Всюди там, де бажають цього батьки дітей. Цього вимагає здорова педагогія".

При кінці своєї мови кс. Клімас підніс, з натиском, що польська меншість в Прусах „буде непохитно триматися своєї рідної мови і є горда з того, що хоче вдержати свою народність".

Надія большевиків на українську пшеницю.

МОСКВА, 19. серпня. — Голова російського совєтського статистичного бюра заповів, що сьогорічний збір пшениці в Росії, а головно на Україні, винесе до 2,000,000,000 бушлів. З того, каже, половину спожие за рік населення, а друга половина останеться на засів, на вивіз заграницю і на зайвину на слідуючий рік, колиб тої потрібно було резерви.

Він каже, що російський комісаріят закордонної торговлі вірить, що продасть заграницею чверть міліярда бушлів пшениці, за що може вторгувати пів міліярда рублів золотом. Се був би прибуток гроша із заграниці, одначе сю потіху завертає потреба краму і хліборобського та домашнього знаряддя, яке треба спровадити із заграниці і за яке слід теж заплатити золотом.

ФРАНЦІЯ ВІДПОВІДАЄ НІМЕЧЧИНІ.

ПАРИЖ, 19. серпня. — Французьке правительство вислало відповідь правительству німецькому у справі його предложення про забезпечення німецько-французької границі.

На сю відповідь погодилось також англійське правительство. Вони оба хотіли-б, щоби Німеччина приступила до Ліги Народів.

Збір Ліги Народів зачнеться в Женеві 7-ого вересня с. р. Сподіваються, що там буде французький міністер закордонних справ Мильран і англійський Чемберлейн, а коли приїхав туди і німецький міністер Штреземан, то вони відбули би з ним конференцію у справі пляну про забезпечення німецько-французької границі а також про негайне приступлення Німеччини до Ліги Народів.

АНГЛІЙЦІ ХОТЯТЬ БУТИ ЛІТАЮЧОЮ НАЦІЄЮ.

ЛОНДОН, 19. серпня. — В Англії зачалась тепер пропаганда за будованнем як найбільшого числа не тільки державних але і приватних літаків.

Пропагандисти кажуть, що Англійці повинні статись літаючою нацією, бо набудуче найбільша сила кождої нації буде власне у воздусі.

ПЕРЕМИРЄ В УГЛЕВОМУ ПРОМИСЛІ В АНГЛІЇ.

ЛОНДОН, 19. серпня. — Конференція делегатів федеральних майнерських юній приняла умови правительства про вирішення углевої кризи, на основі якої держава доплачувати-ме майнерам недоплати власників копалень угля протягом 9 місяців, щоби в тому часі заробітні платні майнерів не були меньші від дотеперішних.

Спершу були заміти проти сеї умови яко неморальної, бо вважано її побідою власників копалень а не углекопів, але тепер її принято яко хвилеве перемирє, в надії, що окремий урядовий мировий суд вскорі вирішить спірку на довший протяг часу.

КАЙО ПРИЙДЕ СЮДИ.

ПАРИЖ, 19. серпня. — Французький міністер скарбу Йосиф Кайо заявив сьогодня на приняттю представників американської й англійської преси, що він наперед поїде до Англії полагодити справу воєнного довгу, а відтак до Америки.

До Лондону він виїздить вже сеї неділі. Там сподіається, каже, успішно полагодити воєнний довг, а в осени гадає поїхати до Вашингтону і там доконати тогосамого.

ЧЕХИ ХОТЯТЬ ПОЗИЧКИ.

ПРАГА, столиця Чехо-Словаччини, 17. серпня. — Тутешні часописі повідомляють, що чеське правительство вислало до Америки делєґацію на переговори з нюйорськими банками у справі позички для чеського державного банку.

СІОНІСТ З ГАЛИЧИНИ ПРИЙДЕ СЮДИ.

ВАРШАВА, 19. серпня. — Жидівський посол Райх, котрий заключив угоду з Грабським, хоче зректись посольства і поїхати до Америки на довший час.

ЗАГАЛЬНИЙ ХРИСТІЯНСЬКИЙ ЗІЗД.

СТОКГОЛМ, столиця Швеції, 19. серпня. — Тут отворено сьогодня Універсальну Християнську Конференцію, на яку прибуло 500 делегатів з 35 країв.

Конференцію зачато богослуженнем в катедрі, що має 700 літ.

Делегатів привитав також шведський король Густав.

МУССОЛІНІ НЕ ВІРИТЬ У СВОБОДУ.

ЛОНДОН, 17. серпня. — Диктатор Італії Беніто Муссоліні сказав кореспондентови тутешнього дневника Дейлі Мейл свій погляд про свободу.

Він каже, що свобода істнує лише в уяві філософів, котрі мукають своєї непрактичної філософії у хмарах на небі. Його-ж філософія, каже він, із землі і для тих, що на землі.

Далі він сказав, що маса не може володіти масою дії скількість не може правити скількостю.

Його ідеалом, сказав він вкінці, є Юлій Цезар, котрого він вважає найбільшим чоловіком, який колинебудь жив у світі.

НЕВІЛЬНИЦТВО ЛЮДИЙ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 17. серпня. — Комісія по невільництву при Лізі Народів у своєму останньому звідомленню каже, що істнує невільництво женщин в Арабії.

Вона заявляється за загальним всесвітним знесенням невільництва без відшкодовання.

ЛАТВІЯ ПЛАТИТЬ ДОВГИ.

ЛОНДОН, 17. серпня. — Правительство Латвії заключило умову з британським правительством про сплату Латвії довгу з часу повоєнного в сумі $11,500,000.

[illegible] "SVOBODA" (LIBERTY) [illegible]
FOUNDED 1893
[illegible] published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
[illegible] as Second Class Mail Matter at the Post Office at Jersey City, N. J. on March 36, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three [illegible] a copy.		Поодинока [illegible]	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

„ЧОМУ Я НЕ ДАМ"

Кружок Українських Жінок збирав жертви на поміч голодним селам в Галичині. Члениці кружка жертвували датки від себе, а до того ще й жертвували свій час і ходили по українських хатах просити о лепту для голодних сіл, яким не осталось стебелинки по великій сьогорічній повені.

Вони се описують в дописі з Борнсайд, Шикаго, Ілл., яку подаємо на иншому місці.

В сій дописі згадують вони і про наших шикаговських земляків, котрі відмовились дати жертви, а відказуючись, говорили м. і. отаке:

„Я не дам, бо я вже надавався досить".
„Я не дам, бо буду хату будувати".
„Я візьму торбу і піду, може мені хто що дасть".
„Попам і панам не дам".
„Моя родина не потребує".
„Моя родина не дістане".
„Я своїй родині пішлю".

* * *

Що з таких „фільософій" видно?

Видно: Самолюбство, нелюдяність, глупоту!

Кождий, хто такі речі виговорює, се самолюб. Він гадає, що як в році за 5 долярів, або бодай за одного доляра, більше зїсть або випє, то він не знати яке щастє для себе придбав. Самолюбство зачинається від черева повного і кінчиться на повному череві.

Нелюдяність є в тому велика. Бо чоловік, що має людяне серце, ніколи не відкажеться дати БОДАЙ МАЛЕНЬКУ ЖЕРТВУ для тих, що цілком нічого не мають; що пухнуть з голоду; що роками цілими хліба не бачать (тільки бараболю і то мало); і що їх діти, не можучи видержати тої голоднечі, що ще видержують батьки, масово вмирають. Властиво ся поміч не так старим як дітям, СЕЛЯНСЬКИМ ДІТЯМ, які як тепер вимруть, то Польща буде за 30 літ мати ГОТОВУ ПУСТЕЛЮ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ НА КОЛЬОНІЗАЦІЮ. А відмовити кводра українським сільським дітям, щоб їх виратувати перед цвинтарем, може лише нелюд. Навіть большевики післали з України трохи збіжа голодним селам в Галичині, і не казали, що се „панам і попам", бо се безсовісна брехня безсовісних нелюдів.

А вкінці се і крайна глупота. Бо кождий громадянин повинен знати і розуміти, що помочі міліонам не може дати ані один ані двох ані трох, — АЛЕ ВСІ ЯК ОДИН. Кожда загальна справа виросте лиш тоді, як ціла маса візьме в ній участь. Бо громада великий чоловік. Отже і ся поміч голодним селам буде лише тоді дійсною помочю, як усі дадуть якісь датки. Не мусить кождий давати сотки чи десятки. Кілько хто може. Як не може більше дати, нехай дасть кводра, але най не відказується, бо ніхто не знає, навіть і богатий, чи завтра і він не буде потребувати помочі від ширшої громади. А хто буде знати такого в потребі, хто навіть кводра жалував на голодні діти селянські і вимовлявся крайно глупими викрутами?

* * *

Тож кличемо до всіх наших громадян і громадянок в Америці:

Не жалуйте лепти для голодних сіл в Галичині!

Не будьте лукавими ні безсовісними, бо се цілком певно таки на вас відімститься і то таки з вашого власного почину!

Щадіть, як можете, і тисячі і сотки, але не щадіть кількох кводрів в році на власній совісти і на голодних вмираючих дітях свого народу, бо самі колись того жалувати-мете, коли буде запізно!

Будьте людяними громадянами; будьте дійсно великою громадою і суспільностю, яка може створити великі діла, а з яких поміч голодним се тільки школа для жертв нації в будучині!

Ідіть усі за примірами тих, що все дають, а ніколи не вимовляються, бо тільки такі люди творять суспільність, здатну до великих діл!

Українські Громадяни!

Наша країна, переносячи на собі голодову катастрофу, знова впала жертвою грізної стихії, повені. Розшаліла стихія рознесла сотки наших сіл. Населенне зморене голодом передніднику переживає дійсне пекло на землі.

Коли не прийде поміч, наша країна загине в страшних челюстях нужди і руїни.

Українські Емігранти:—

На Вас звернені очі всього народу і просять, благають о поміч. Від Вас залежить смерть або життє соток дітий нашого народу. Чи і Ви як ляцьке вороже правительство глядітимете на смерть Ваших братів із спокоєм та усмішкою?

Не сміємо дозволити на руїну наших земель! Громадяни! Переведіть у себе негайно збірку на допомогу голодному селу! [illegible]

З ДОРОГИ.

Розмова з През. Др. Евгеном Петрушевичом.

(З приводу партійної консолідації в українськім національнім таборі на зах.-українських землях, якої вислідом є відоме вже злиття Української Народньо-Трудової Партії, Української Партії Національної Роботи та національної групи Української Парляментарної Репрезентації в одну партію — Українське Національно-Демократичне Обєднання (УНДО) звернувся я до Президента Української Національної Ради др Е. Петрушевича з просьбою, висловити свій погляд про значіння сеї партійної перебудови для політичної визвольної боротьби українського народу на західно-українських землях).

Зміст моєї розмови з Президентом Петрушевичом такий:

„Чи злиття національних українських партій і груп на зах.-українських землях в одну партію є своєчасне і чи є воно вислідом потреби політичного положення українського народу на західно-українських землях?"

„Потреба організаційного — а також ідейного — обєднання українського національного табору є не тільки тепер своєчасна, але вона була все конечною передумовою для успішної боротьби проти польської навали. Польща на протязі цілої своєї історії завсігди дуже зручно використувала наше розбиття й уживала всіх способів, щоби розгонові сили нашої нації зуживалися у внутрішній боротьбі. Тому Польщі була дуже на руку партійна і ґрупова партизанщина, що завелася була в краю від весни 1923 р., а яка сильно причинилася до ослаблення орґанізаційної спроможности кождої з істнуючих, розбитих в собі, партій, спаралізувала їх діяльність на дальшу і ширшу мету та могла внести хаос і зневіру в народні маси, а через те улекшити завойовницьку й денаціоналізаційну роботу Поляків.

Розуміється само собою, що партійне й ґрупове розбиття у краю відбилося також відемно на закордоннім центрі і його роботі. Тому я від 1923 р. постійно накликав в „Українськім Прапорі" й иншими дорогами відповідальні елєменти в краю до консолідації національних партій і до створення міжпартійного обєднання, щоби дружньому напорови офіціяльної й неофіціяльної Польщі протиставити наш одностайний дружний фронт оборони в краю і за кордоном.

Характеристичне, що саме тепер, коли в краю зачалася акція над внесенням орґанізаційного ладу в українськім національнім таборі, бачимо нові польські заходи для підривання і розбивання українських сил, чуємо і читаємо про орґанізовання у краю безхарактерного шумовиння т. зв. хлібоїдів, на яких Польща — не зважаючи на катастрофальний стан її фінансів — не жалує гроша.

Отже — повторяю — сконсолідовання українського національного табору було вже своєчасне від тоді, коли не стало єдности думки й діла в краю — себто від весни 1923 року.

Вже з того, що я досі сказав, виходить, **що обєднання українських національних груп на західно-українських землях є випливом конечности політичного положення українського народу на сих землях.**

Та ще більше потрібно нам сеї єдности, коли ми не тільки в програмових заявах, але й на ділі є українськими державниками й не хочемо бути тільки статистичним матеріялом в закордонній пропаґанді, коли всупереч істнуючим обставинам хочемо — (до хвилі оста- [illegible]

вати наше національне життя на зразок держави в державі. Отже національна єдність, організованість і дисциплінованість є потрібні: для успішної оборони перед польським наїздом в сучасну хвилю і для плянової підготовки сил на невідоме майбуття, коли у відповідну хвилю знову не маємо лишитися з порожніми руками, в неволі історичних ворогів.

При тім згадаю ще й це, що партійне розбиття довело прим. минулого року до відомого самочинного виступу наших професорів в університетській справі. Воно уможливило було польському міністрови закор. справ Скшиньскому виступити на минулорічних Зборах Союза Народів в ролі протектора й опікуна української культури. Подаю це тільки як один з відстрашаючих примірів, до чого може довести серед поневоленої нації партійне розбиття, а вслід за тим політична атаманщина, що є витвором кождочасної політичної анархії. — Тепер можна сподіватися від обєднання українських національних елементів у краю, що ні такі ні инші самочинні виступи не будуть на будуче можливі ні в краю ні за кордоном."

„Чи плятформа нової партії УНДО йде по лінії найвищих змагань українського народу або инакше кажучи, чи вдоволяє зі становища реалізування державницької ідеї?"

„Коли брати під увагу всі програми „ідеольоґії" і „Тези" ріжних українських політичних ґруп і ідеольоґів, які довелося мені читати на протязі останніх трьох років, то мушу по справедливости признати, що плятформа Українського Національно - Демократичного Обєднання відповідає найкраще сучасним думкам і змаганням українських мас. Партія стає під прапор боротьби за українську державність.

Побідила в плятформі партії здорова думка. Очевидно: одна річ — програма, а друга реалізування її в практичній політиці. Одначе маю надію, що керманичі УНДО будуть твердо придержуватись основних ідей плятформи. При тім треба ще побажати, щоби Управа УНДО доложила всіх зусиль для зреалізування одного з пекучих постулятів плятформи: до створення міжпартійного обєднання, побудованого на здорових основах".

„Яке становище займає УНДО відносно конечности акції за кордоном?"

„Не тільки з плятформи УНДО, але і з инших певних джерел знаю, що політична і пропаґандистична праця за кордоном знаходить належне зрозуміння в керманичів нової партії. Рівночасно з удосконаленням національно - державницького табору в краю льоґічно насувається потреба скріплення закордонного центра і його політичної та пропаґандистичної роботи, бо визволення зпід Польщі вимагає не тільки відповідної підготовки й орґанізації у краю, але й інтензивної праці за кордоном. Тепер вже зрозуміли се в краю навіть ті люде, що покладалися „тільки на власні сили".

„Яка Ваша думка, Пане Президенте, про особистий склад Управи УНДО і яке Ваше відношення до тої нової партії?"

„До Управи УНДО ставлюся без упередження. Бачу в ній старих діячів, що на протязі свого віку, в добрих і лихих хвилях народнього життя, словом і ділом, твердо і характерно давали докази відданости справі. Є в Управі й молодші віком люди, що вже й досі щиро та самовіддано ставали до народньої праці. Багато з них, [illegible]

в будові української держави, працювали, терпіли і страждали для неї. Вірю, що те, що є писане кровю в серці, лишиться у них на все. Тому моє відношення до нової партії і її Управи є хіба подиктоване повисшими словами".

НАГЛИЙ СУД НАД БАНДИТАМИ В ПЕРЕМИШЛІ.

Дня 16. липня с. р. в Перемишлі засуджені доразовим судом два бандити на смерть через розстріл. Михайло Мулярскі, званий Мачуґою, і Валентин Ґрохольскі мають бути останніми членами банди Мітковского, що довгий час грабила та вбивала людей на галицькій землі. Перший, 29-літний парубок з Ярославщини, вже двічі караний вязницею, другий 28 літ — уроджений злочинець на перший погляд. Обвинувачені за вбивство жандарма Сентковського та грабунок. З цією головною провиною звязана ціла низка инших злочинів, що вийшли на світло денне. Банда грабила в повіті ярославськім та пшеворськім. За ними гнала поліція; падали великі дощі і одна з любок бандитів, що додержувала їм товариства, впала до води. Бандити задержались з нею в Новім Селі, під Дуклею, в хаті одного господаря. Про їх побут повідомили поліцію. Бандити не хотіли піддатись; у перестрілці ранили двох поліцаїв Щеліну та Вахтля. Коли дві приятельки бандитів утекли з хати, за ними вибіг проводир банди Мітковскі, а влучений кулею поліції — згинув. За якийсь час вийшов з хати Мачуґа і піддався, подавши до відома, що вбив там свого товариша Муху, який не дозволив йому піддатись. На суді заявив Мачуґа инакше, що Муха вбив себе сам, лякаючись кари. Ґрохольского, як і инших спільників-побратимів, Мачуґа видав. Сам признався до кільканайцяти грабунків, а Ґрохольского начислив тільки 4 — Ґрохольскі до грабунків признається, але заперечує співучасть у смерти Сентковского, дарма, що жінка пок. жандарма пізнає в ньому злочинця.

Найтраґічнійшим моментом процесу є заяви свідків, як діти та жінка Сентковского навколішках благали бандитів, щоби дарували життя батькови та мужеві. 13-літна дочка вбитого, що була присутна при мученні батька, збожеволіла. Покликані свідки пізнають обох винуватців. Крім згаданого вбивства злочинці напали 19 травня в Радимні на корчму Ейзенберґа та на купця Червінського, ограбивши їх, та на дідича зпід Ярослава, Заласіньского.

Мачуґа та Ґрохольскі признаються щиро до вини, так немов би хотіли своєю щирістю виєднати зменшення кари. Одночасно зраджують апатію і є приготовані на засуд. Цікаво, що безпосередно по арештованню Мачуґа вагався, чи не має прикинутись божевільним і питався ради у „вияводовци" Кушліка. Суд відкинув усі внески оборони щодо компетенції доразового суду та внесок на ексгумацію тіла Мухи, щоби перевірити, чи він застрілився сам. Прохання звернене до президента держави за помилуванням не мало успіху. Мачуґа по прочитанні засуду прощається зі своєю матірю та сестрою і потішає прибитого, у сльозах, Ґрохольського, тим, що смерть могла його однаково зустріти на війні, на якій не був. Ґрохольскі прощається зі старим батьком. Безпосередно перед смертю — успокоївся зовсім, заявив своему адвокатови, що став бандитом з нужди, зїв хліб з маслом та курив. Оба висповідалися. При розстрілі було 100 осіб, не рахуючи юрби цікавих, що вилізли на дахи сусідних домів. Ґрохольскі дав собі завязати очі і крикнув: „Прощавайте, братя! Бувайте здорові! Стріляйте добре!" Мачуґа на відгук стрілів заломався, здер повязку з очей і так [illegible]

ПОЛЬСЬКА ДИПЛЬОМАТІЯ ПРОГРАЛА

Англійсько-французьке порозуміння в справі ноти до Німеччини про ґарантійний пакт, до котрого доведено на недавній лондонській конференції, було рівночасно завершеннем довгої боротьби Польщі за ґарантованне польсько-німецької границі.

Польща побивалася за таку ґарантію, бо якби її включено до ґарантійного пакту, то Польща булаби на віки певна своїх теперішних західних границь. Всяке нарушенне її зі сторони Німеччини вважалобися нарушеннем ґарантійного пакту межи Францією та Анґлією а Німеччиною, та моглоби послужити Франції до нападу на Німеччину. Серед таких умов Польща моглаби спокійнійше дивитися в будучність, певна, що німецькі околиці Шлеску, Познаньщини та Данський коритар на все лишуться під її владою.

За сею політикою Польщі побивалася Франція, якій дуже на руку булоби мати як найбільше зачіпок проти Німеччини. Проти сього станула Анґлія, яка хоче як найскорше заспокоєння Европи. Давнійше в сій справі вигравала все Франція. Тепер ситуація змінилася на користь Анґлії; французькі авантури в Африці й Азії ослабили її в Европі. Вона мусіла попускати анґлійській політиці. Вислідом сього було те, що точку про ґарантованне західних границь Польщі остаточно пропущено.

Здавалося, що польська дипльоматія напружить усі сили, щоби звалити сей ґарантійний пакт, і поспішний відїзд Скшинського, польського міністра зовнішних справ, відай і стоїть у звязку з ґарантійним пактом. Скшиньскі поїхав до Франції, своеї опікунки. Та тут французький уряд без довгого говорення заявив Скшинському, що так мусить бути, як є. І пан ґраф хоч-нехоч дав свою згоду, як на французького служку пристало.

Що Польща ще далі робить заходи проти немилого договору, видко зі скликаного вже зїзду малої антанти.

Матвій Костишин.

БОРИСЬ!

Не зважай на блуд, на фальшивий суд,
Не дайся розпуці за кривди твої;
Лиш готовим будь наставити грудь
За народ, за волю, за права свої.
Хоч тебе утома кличе: покорись!..
Не дайся покусі, завзято борись.
Хоч ворог мов звір лютує, не вір,
Що він тебе вже поконає,
Як нажене страх під твій власний дах
І страхом мов пташку у сіть злапає.
Не зрадь же себе, злидням не корись,
За правду, за волю завзято борись.
Хоч важкий той шлях: кров, смерть, тюрма, жах...
Чиж нам перед ними завагатись?
Чи нести нам клич, як гуляє дич,
І з нею мов з братом поєднатись?
Ніколи! Хоч втома кличе: „покорись!"
Не дайся покусі, завзято борись.
В боротьбі знайдемо, що серце бажає.
Хоч потече кровця, так воля прийде;
А чи ми побачим — нам судьба розкаже,
Так потомкам нашим сонічко зійде.
Тільки не піддайся, злидням не корись,
За народ, за волю завзято борись.
Хоч прийшов злий час, що все тисне нас:
І голод, кайдани, й неволя —
Минуться вони, всміхнуться сини,
Коли наспіє красша доля.
Тоді і сонце ясний промінь кине,
А серце по трудах на волі спочине.

Джемейка, 9. VIII, 1925.

КАРТА ЗМІНИ АДРЕСИ.

Хто зміняє свою адрес у, нехай долучить почтову марку за 10 центів і вишле сю картку на адресу:

"SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

До Адміністрації „Свободи":

Залучаючи почтову марку на 10 центів прошу змінити мою адресу.

Моя стара адреса була:

Число відділу..........
Імя ....
Улиця ....
Почта ....

Нова адреса є:

Число відділу..........
Імя ....
Улиця ....
Почта ....

ДОПИСИ.

БОРНСАЙД, ШИКАГО, ІЛЛ.

Українське жіноцтво на поміч голодним селам.

На засіданню Кружка українських жінок дня 26. липня с. р. ухвалено занятися збіркою на голодуючих в старім краю. Піти за збіркою зголосились: п. Юлія Небор, п. Анеля Харидчак, п. Угрин і п. Дзурдзевич та як на початок зібрали досить красну жертву. Правда, повинно бути більше, але одно що богато не працює, а друге ще гірше, то такі одиниці самолюби, самі не дають і других відмовляють. От наприклад яких слів уживали до колектуючих: Я не дам, бо я уже надавався досить; я не дам, бо буду хату будувати; я візьму торбу і піду, може мені хто що дасть; попам і панам не дам; моя родина не потребує; моя родина не дістане; я своїй родині пішлю. І так без кінця, аби лиш не дати. Над такими одиницями треба мати милосердє. Вони дуже слабонькі, щось в роді каменя придусило їх серця. Покищо не подаю їх імен, бо сподіваємось, що набудуче той камінь зі серця зісунеться, а тоді поспішать з помочю загибаючим з голоду.

Кличемо все наше жіноцтво американське до роботи. Дорогі Сестри: Беріть керму у свої руки при збиранню жертв. Не здавайтесь на мущин, бо ми маємо більше вільного часу. Не даймо марно загибати нашим рідним в так тяжкому часі! Ми можемо все зробити, лише трошки ми залініві, а для чого, бо ми не голодні, ми приодіті а і виспатися маємо де. Та ми не повинні зважати на юдині слова висше подані, бо такі всюди знайдуться; таких слів не скаже той, котрий читає часописі, хиба лукавий, що і собі жалує, бо він би і ту жебранину взяв, і не мав би встиду. Ті люди не памятають, що все дочасне і що лише добрі діла чоловіка незабуті. Отож до діла берімся всі молодші чи старші. Відчуймо тяжке терпіннє наших братів і сестер! Скажім собі, що скорше не спічнемо, аж заспокоїмо хотяй вчасти терпіння найбільше потребуючих.

Збіркою занялись Юлія Небор і Анеля Харидчак. Вони сколектували $56.93. Другі: Анна Дзурдзевич і Катерина Угрин зібрали $21.60.

Спис жертводавців, котрі відчули тяжке положенне свого народу і хоть маленькою лептою поспішили з помочю:

По $5.00: Ю. Небор, М. Подгурняк; О. Сіменович $3.00; по $2.00: А. Харидчак, Фелсон (Жид), С. Залінка, Н. Цвіан; по $1.00: Т. Кіно, К. Андрусечко, А. Демкович, И. Несевич, Білас, Гусейко, Лазука, І. Коцоловський, А. Бобик, Дороцький, Подлецький, П. Демкович, Грод, Коляно, Добрянський, Бецак, Якончик, Крайник, Яцик, Дрега, Білас, Н. Н., С. Гнат, Угрин, Дзордзевич, Небор, Коцоловський (старший), Капуста, Томашевський, Скочипець, Гінко, Бучинський, Жеребняк, П. Гринь; по 75 ц.: Гавриляк, Гнатусько, М. Гнат; по 50 ц.: Грин, Щатинська, Кушнір, Сорока, Шпирнал, Пудик, М. Демкович, Волчко, Олейник, Скиба, Іванишин, Гнатуско, Співак, М. Бордяк, Вісьньовський, Велдо, Міхалко, Кролик, Геко, Щурко, Мацібрух, Кметик, Броніцька, Йонкала, Дороцький, Пілят, Л. Водо, Біло, К. Гнатусько, В. Коцоловська, Г. Коцоловська, Писуля, Г. Міхалко, М. Гнат; М. Кереген 30 ц.; по 25 ц.: Малинчишин, Шолонг, Ковальчик, Вегнер, Дяш, Девбон, А. Зелінка, Куцінський, Чепельовський, Басьняк, Чайковський, Кредик, Кобчак, Долушницький, Москаль, Бруць, Чепельовська; Н. Н. 23 ц.

Загальна сума $78.53, яку в цілости, без потручення коштів пересилки, відіслано до Обєднання в Филаделфії.

Тепер ще згадаємо, що в нашому товаристві є свідоміщі Українки, котрі скупились під назвою Кружок Українських Жінок і мають на ціли зорганізувати все жіноцтво в Борнсайд (котре еще ніде не належить) і вчасі слабости нести собі поміч так моральну як і матеріяльну. Заложено його в 1924. До сього часу виплатило своїм членицям хорої запомоги 132 дол., 25 дол. післало на сироти до Львова, 10 дол. на Рідну Школу, 10 дол. на інвалідів, а тепер знову на голодуючих $78.53. Отож який маленький кружок, а роботу видно, іно вона не така ще була-б, якби ми всі були зорганізовані. Тож вступайте в наші ряди. Маєте Кружок Укр. Нар. Союза, від. 33, де хочете, аби тільки самопас не бути, а тоді так для Вас як і для цілої суспільности української буде користь велика.

Анна Дзюрдзевич, кас.
Марія Демкович, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА“

Тепер кождий Українець буде мати свою бібліотеку!

ЧИТАЙТЕ!

Се вже неоспоримий факт, що читанне книжок не тільки хосенне для чоловіка тому, що чоловік набирає розуму і широкого погляду на світ, але воно підносить чоловіка високо понад рівень буденного життя. Чоловік в одній хвилі може переноситись без труду і клопоту і видатків з автором (писменником) в ріжні краї; може приглядатись, не виходивши з хати, як виглядає край і життє людий, котрі тисячі миль далеко від нього живуть. Може плакати і радуватись разом із людьми, про котрих життє він в книжці читає. Може заглянути глибоко в душу тих людий, про котрих в книжці пишеться. Одним словом, добра книжка се найкрасша забава, найкрасший товариш людського життя, найкрасший засіб до ушляхотнення чоловіка.

Цивілізація і поступ світа розпочались доперва тоді, коли вигадано писмо, і колиб не було писма, а ще більше колиб не було друку, світ навіки позістав би диким, не цивілізованим, бо все, що чоловік видумав, все, що чоловік нового придбав, — се він списав у книжках і передав потомности.

Отжеж, як бачите, книжка се найбільший засіб цивілізації. Тож кождий, чи малий чи великий, чи мущина чи женщина, повинен черпати цілюще добро повною жменею із сеї керниці цивілізації, як се роблять всі другі культурні народи.

Книгарня Свободи, котра є власностю У. Н. Союза, продає здавна українські книжки, головним чином задля ширення просвіти і знання, бо яко національна, культурна установа вона не має на меті бизнесу тільки культурну місію.

В останніх роках книгарня Свободи придбала з Европи найкрасші твори наших давніх і теперішних писменників.

Їх твори повинні бути в кождій українській хаті, бо в культурних людий в кождій хаті повинна бути **бодай маленька рідна бібліотека.**

Що може Українець або Українка говорити про культурний скарб своєї рідної нації, коли в їх хаті нема ані знаку тої культури? Ані однієської красшої української книжки?

Таж прецінь від часу до часу до хати прийдуть сусіди, знакомі, або сторонні і спитаються: Де Ваші українські книжки? Чи Ви час від часу вечерами не перечитуєте собі і дітям українських книжок?

Щоб сій недостачі зарадити, постановила книгарня Свободи пійти на зустріч **читачам Свободи і членам Свободи і отсим розписує**

НЕБУВАЛУ ДОСІ ПРОДАЖ КНИЖОК З ПРЕМІЯМИ.

Беремо так, що кождий читач Свободи або член У. Н. Союза купує або може купити українських книжок **за 2 доляри річно.**

Се видаток **для себе,** для свого духового скарбу, раз у рік, невеликий.

10,000 Українців може тільки видати у рік, а колиб вони видали ту маленьку суму **всі разом,** то книгарня Свободи дістала-б разом значнійшу суму гроша, за яку придбала-б нових книжок з Европи, а також видала би тут чимало гарних, хосенних і дуже потрібних для американських Українців книжок.

Все те можливо зробити і то в скорому часі, як лиш буде **охота** у кождого з нас сею справою дійсно і то зараз заінтересуватись, а не відкладати на завтра, а із завтра на позавтра і т. д.

Книгарня Свободи хоче сю акцію улекшити і щоб загал до неї заохотити, **признає купуючим книжки великі премії.**

І так:

Хто пришле $1.00, має право вибрати собі книжок

за	$1.25;
2 за	$2.50;
3 за	$3.75;
4 за	$5.00;
5 за	$6.25;

До премій не входять шкільні книжки як: Букварі, читанки II. кляси і III. кляси.

Хто пришле гроший більше, має розмірно таксамо право дістати книжок вартости більше процентово.

Тож просимо часу не ґаїти, а спішитись, поки є сі премії в силі.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ, А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ“, 83 ҐРЕНД СТР., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

НА УВАГУ ТИМ, ЩО КУПАЮТЬСЯ.

(Др. К. Р. Гервей).

Це властне повинно бути на увагу всім, бо коли прийде літо, то кожний повинен купатися — в морі, в ріці, в ставку і де тільки є вода, щоб можна пірнути та поплавати. Купання і плавання є безумовно найздоровійшим спортом і одним з найприємніщих. І коли є в нім яка небезпека, то лише через неувагу та необережність. А що таких необережних людий не мало, про це свідчить факт, що на протязі останнього року утопилося 952 людий, мало не тисяча душ. І стільки тих випадків буває кожного літа і певно й цього року не обійдеться без них.

Найбільше гине у воді дітий, котрі не вміють плавати і лазять за далеко в глибоку воду. Але майже стільки-ж топиться дорослих і міцних людий, що вміють добре пливати, але властне через те мають за богато довіря до себе та зважуються на небезпечну воду, і або вибиваються з сил або сильні хвилі заганяють їх під воду в місци, де небезпечна підводна струя. Часто людина поринає сама з власної волі, і більше не випливає. В таких випадках причиною є нагле затамовання круження крови, яке спричиняє слабість серця або корч мускулів. Нещасливі випадки бувають також через те, що людина пірне в мілку воду і або вдариться о дно або заплутається в підводних ростинах.

Який час порадно сидіти в воді, це залежить від її температури і від фізичної будови людини. Товстійші люди можуть безпечно пробувати в воді довше ніж худі. Тому звичайно женщини, що на загал мають більще підшкірного товщу, можуть витримати в воді довше, як мущини. Одначе ніхто не повинен сидіти в воді, коли почує, що йому вже холодно. Утрата сили й теплоти може мати серіозні наслідки.

Купаючись, треба уважати, щоб не налилося води в уха. Від холодної води або від удару сильної хвилі можуть потерпіти ушні барабанчики.

В минулім році було кілька випадків зараження тифом в воді, в яку спливала нечистота з міських каналів.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Н. Б., Пасейк, Н. Дж. — Адреса того міліонера, що не знає, де гроші діти, така:

Leopold Schepp, 185 Madison Ave., New York City.

Він досі одержав 82,000 листів і каже, що має досить. Спершу він думав не тільки про загальні гуманітарні цілі, але хотів помогти також одиницям, які не можуть перебитись у бизнесі. Одначе тепер ізза великого навалу петентів він імовірно покине сю другу гадку.

Дописуватель, Болтимор, Мд. — Якби ми помістили Вашу допись, то У. Н. Союз міг би попасти в процес і заплатити за „лайбел“ $10,000 до $30,000. Се був би ще додаток до того чека на $60,000, який, як кажете, українські робітники в Америці що місяця виписують для оплачення 400 українських інтеліґентів.

Коли хочете, аби допись була поміщена, то вона мусить бути без нападів, без лайки, без зневаг, без обмов, без чорнень, а тільки оперта на фактах. Дописі є для представлення ширшому кругови читачів життя поодиноких громад, їх поступу й успіхів; або для зясовання гадок і поглядів поодиноких осіб про місцеві чи загальні справи ради заохоти до більшої праці, чи задля поучення, що слід робити, а чого не годиться, — але ніколи для особистих лайок чи розрахунків, або навіть для розрахунків поодиноких ґруп.

ЕЛЕКТРИЧНА ЛЯМПКА.

Щоби зробити одну електричну лямпку, треба ось такого матеріялу: мідь, міка, вовна, бавовна, живиця, алькоголь, мармуровий порошок, аршеник, сода, вапно, олово, нітр, кобальт, нікель, моліґден, креоліт, бісмут, вуглян соди, тунґстен, цина, шеляк, корок, поташ і ще дещо. Загалом треба 28 ріжних родів матеріялу, які треба зібрати з усіх континентів. Дечого з вичислених річей є на світі мало і лише в небогатьох місцях. Ось що значить промислова наука.

Павло Лисяк.

НЕНАДІЙНА СТРІЧА.

(Спомин).

З товаришем Степаном Крутієм ми бачились в останнє ще в початках війни.

Була рання весна. Нас, воєнних втікачів з Галичини, які перебували по ріжних місцевостях Австрії, почала помалу ловити воєнна рука. Молох війни і ненажертий фронт вимагали щораз нового жиру. Здовж Карпат і верхами гір, — по цей і по той бік хребта, велась кровава смуга боєвої лінії, випиваючи немов апокаліптична бестія море людської крови. У напрямку на північ безупинно сунули непроглядні кольони війск і валки обозів, а невтомні поїзди день і ніч робили свою службу. Бо в Карпатах ішли титанічні бої між міліоновими арміями, що з божевільним завзяттям і не вважаючи на ніякі жертви змагались за перемогу одна над одною.

А в запіллю? Ніхтоб не повірив! Тиша, мир, безжурність, втіха життям і сірий будень. Перші місяці воєнного похмілля минули. Війна стала повсюдною появою. Вже й почали бути слідні перші познаки воєнного „доробкевичівського“ добробуту, а головно в упривілейованих націй небіжки Австрії — у Німців, Мадярів тай безсмертних синів Ізраїля. З першого похвату тоді вся ця братія взялась за безоглядну чистку пришельців зі Сходу, в першу-же чергу зрадників — Рутенів, які хіба повинні вважати для себе найвищою почестю — холодну смерть у Карпатах. Для кого? Для милосерної батьківщини тай доброзичливого монарха. Зате вони самі, ці упривілейовані — вибирали для себе кращу пайку. Не вважаючи на офіціяльний патріотичний гомін, більшість із них воліла наживати добро в безпешнім запіллю, ніж рискувати своїм життям і здоровлям у проклятих безвістях гірських хребтів та проваль.

Отже йшло вже всюди лискавицею тай ще серед невимовно гнітучого настрою. Ледве хто побув який місяць, два, в кадровім вишколі, а вже його вдягали у повний фронтовий риштунок і гнали на північ. Люде ставали цілком німими і тупими машинами. Відірвані від рідної землі, загнані в чуже і вороже середовище, без сотика в кишені, позбавлені навіть найменшої вістки про те, що діялось дома — вони немов призначені на заріз вівці ждали, кождий зокрема, своєї черги. Де і кому прийшло тоді на гадку цікавитись такими „далекими“ справами, як от, скажім: письменством, хоча би збіркою віршів... А прецінь!...

Раз ми муштрувались на хвилястій горбовині південної Словаччини, в околиці Пресбурґа — тут, при самих виступах чудових Карпат, серед камінистих виноградників, тоді цілком запустілих — вже не тямлю гаразд: в яку пору... Досить: наш лютий командант гримнув приказ „у розстрільну!“ і ми немов стадо сірих горобців схопились з місць тай прожогом у виноградники... Здалека чути дальший приказ: „Лягай!“ І ми в ту-ж мить впали в борозди... Лежимо, лежимо... слухаємо, що воно далі буде, а наш командант немов би під землю пішов: ні слиху ні диху по нім. Згодом виявилося, що за ним прибіг тоді ординанс від наставника школи і наш командант, скинувши командування на найблизшого з черги підстаршину, — сам побіг „до рапорту!“ А сарака — підстаршина не знав, що вдіяти, і оставив нас усіх на місцях лігма.

Так ми і лежимо. А тут сонце підходить на полудне. В череві млоїть і повіки мимохідь заплющуються: простягнутиб втомлені ноги тай хребет і горілиць до неба полежати, подрімати і забути на хвилину про теперішність... Бо південне угорське сонце не таке, як наше — жарить здоровенно і навіть в зимі опянює суглоби...

Я саме вжолобився в розігрітій камінний рівець виноградника, щоби ладно собі наплечник під голову підсунути, коли чую — хтось півшептом озивається: „Товаришу!... дозволите?...“

До мене майже на чвораках сунеться округла, кремезна фіґура і викарабкавшись на горбок коло моєї борозди — досить незугарно лягає поруч у другій борозді — на яких два, три кроки поруч.

— „Хто це такий?“ — гадаю. Десь ніби і бачив цього вояку колись у житті, але в перший мент важко відгадати. Та певно, що не завважав у муравлищі товаришів зі старшинської школи.

А той неначе вгадуючи мої міркування, продовжує...

— „Не тямите з Перемищля, з ґімназії?...“ І починає досить живо, але немов зацукуючись, розказувати ріжні подробиці з ґімназийних часів, з яких виходить, що мій співпромовець також з Перемишля, ходив на кілька кляс низше, потім вештався десь по Німеччині, де працював по копальнях і фабриках як звичайний робітник і там його захопила війна. Тепер він тут, але цілком самітний, бо з ніким близше незнайомий. Зовсім прибитий тим, що з хати ніякісінької вістки немає. Його мати десь біля Мостиск — хто зна, чи здорова, жива...

І ми так помалу слово по слові зачинаємо балакати...

Щойно тепер приглядаюся близше мойому сусідові. В житті не доводилось зустріти тіла, збудованого з двох більш нескладних частин... Ага! — „прізвище!... прізвище?...“ І я зі соромом признався в душі, що не знаю, як називається мій товариш, який так сердечно до мене забалакав. Але покищо і не питаюся.

Мабуть і він забув мені доповісти це, так, що аж вертаючись домів, я довідався від инших його назвище: Крутій, Степан Крутій... яке тоді нагло живо пригадав, як це нераз буває з давно забутими епізодами життя, що немов камінь кинений на плесо води поринають, здалось би: безслідно в глибині, — а прецінь таки при відповідній нагоді добуваються ненароком на верх.

Тимчасом, як кажу, я далі розглядався в цікавій постаті товариша. В ній на перше місце вибивався обрис голови. Великанське, округле лице темнавого кольору, на шкурі сусто вицятковане дрібними червоними крапками. Здоровий, наприкінці трохи закопилений ніс, так, начеб краяв на дві половини площину лиця. Підборідок гранчастий — вказував на скриту енерґію та завзятість Стефана. Мясисті, трохи муринські уста були червоні, аж сині. Брови густі, чорні, крісляті.

Балакаючи, Крутій мав дивну звичку: прижмурювати очі. Тоді його лице видавалося суворе та ґрізне. Але тільки тоді. Бо коли лише він важко піднімав повіки назад уверх — зпід них нагло виглядала на світ пара темних, трохи витріщених, але невимовно добрих і ніжних очей. Саме ці очі, вічно несупокійні та тривожні, немов очі малої дитини, яку карають або мають карати — так приковували увагу і надавали незугарному лицю таємної привабливости. За ними так і обхоплювало бажання — піти глибше в темінь черепа, подивитися, що там ворушиться на дні мізку, які думки родяться і шибають ним, які пристрасти термосять тілом цеї людини.

На жаль, ця прекрасна голова була встромлена на кадовб і тіло, які були непропорціонально малі, а головне: викривлені. Коло правої лопатки на плечу виставав йому — горб не горб, а щось в роді незначної випуклини. Коли Крутій згодом разом з усіма нами, на приказ: „вставай!“ бистро скочив у гору — зовсім ясно було видко, як важка, груба, брилювата голова, неначе пригинала до землі решту тіла. Руки довгі, ноги тонкі — Крутій звичайно не знав, що з ними зробити, де їх встромити. Все те зливалося разом в образ чогось нескладного, незрівноваженого і навіть заперечуючого себе взаїмно. Самаж суперечність у постаті товариша була немов видимою його траґедією. І справді він був трагічною людиною. Це мені виявилося зараз при першій нашій стрічі.

Товариш Крутій може і зовсім не був би відізвався до мене, колиб не те, що він, як потім казав, бачив мене кілька разів з томиком віршів американського поета Вітмана. Отся невинна лектура в нуднім військовім середовищі навела чомусь Крутія на думку, що в мене якісь таємні зносини з літературою. І він, бідака, сам скритий поет прийшов до мене шукати поради, а перш усього: на зразок всіх віршуючих молодців, випитати, яка моя думка про його поезії. Та це було аж згодом, згодом... Спочатку ми тільки балакали про самі буденні справи...

Траґедія Крутія містилась у факті, що він жагуче бажав бути поетом, а ним не був. До цього „фаху“ йому не доставало двох основних прикмет: глибокої, щирої і не вимушеної безпосередности та простоти і легкости форми. Заки кожне його почування пробилося з тьмавої глибини крізь мізкову масу на верх — воно по дорозі, бачиться, минало стільки стацій сумнівів, застережень, критики, іронії і навіть глуму над самим собою, що тут, на божому світі, воно вже було тільки мертворожденою дитиною. Червак самокритики розїдав його віру у власні сили, а без певної дози [illegible] самовпевненсости та парубоцького розмаху ще ніхто не став з віршомаза справжнім поетом. Друга недостача — була ще більшим гріхом перед богинею поезії, ніж перша. Коли згодом Крутій мені відчитував свої вірші, замкнувши очі — в гомоні його слів можна було чути неначе арії, грані на кількох інструментах нараз, але без найменшої гармонії, хоч не какофонічно, тільки сильний бренькіт і нічого більше. Це був неоманний знак, що в його віршах бракувало душі. Тому не знати, що з цеї людини згодом булоб вийшло, та чи недостача характеру або й сірінь життя не булиб його притолочили до землі, як стільки инших — вириваючи з корінням всякі поетичні замисли. Але не виключена можливість, що великий запал, віра і праця над собою, — таки булиб молодого поета навели на шлях успіху. На кожен випадок — у нього дрімали приспані, незбагнуті можливости... А це також щось значить...

Тимчасом лукава доля поглумилась з молодої людини. Як тільки ми вернули зі старшинської школи назад до нашого полку — зараз Крутія всадили до маршевого куріня, який у тужмить відійшов на фронт у Карпати. Там по Крутію і слух загинув. Від поворотовців з фронту, які були разом з товаришем — годі було довідатись, що з ним сталося. Одні казали, що Крутій пішов в полон, инші, що загинув. На цьому — здавалося — наше знайомство і покінчилося. Тимчасом...

(Конець буде).

МУЖИК ЛІКАРЕМ.

Біда! В селі богато людий занепадає на здоровлю, хорує на всякі хороби, а лічити нема кому, бо в селі, крім баби-шептухи нема ані лікаря ані такого чоловіка, щоби міг людий ратувати.

От найшовсь один мужик і пішов далеко, до одного славного закойника вчитися лікувати. Вчивсь він там кілька літ; вернув назад в рідне село і вміло, по вченому, помагав кождому в недузі.

Про того чоловіка повинен знати кождий Українець і Українка, бо він не тільки, що помагав в хоробі, але й помагав свому народові пильнувати його вольностий, боронити свого добра перед всякими ворогами і прямувати до кращого життя.

Як ви ще про него не читали, пришліть $1.50 до Свободи, а ми вишлемо вам книжку: Захар Беркут, написану Іваном Франком, яка буде вашим другом в вашій хаті [illegible]

РЕНИ НА АЛЯСЦІ.

Рени, це звірята тої самої породи, що серни й олені. Вони живуть в північних підбігунових краях. Величиною дорівнюють гуцульським коникам, а з вигляду нагадують лосів. Мають лише густійшу шерсть і сильнійше розвинені ратиці, якими вигребують собі зпід снігу свій корм, а іменно мох та засохлі, завіяні трави. Кромі сего широкі ратиці помагають їм не западатися в снігах. Вони легко даються освоїти і стають зовсім домашними звірятами, як у теплих околицях коні, корови або мули чи осли. Головно богато ренів живе в північній Европі та на Сибірі.

Перед 35 роками не було на Алясці ні одного рена. В тім самім часі досліди американського уряду виказували, що населення Аляски, Ескімоси й Індіяни вигибають наслідком недостаточних засобів поживи. Ловля китів і морських псів, переводжена добре зорґанізованими і заосмотреними в новітні прилади рибацькими компаніями Америки і Росії, настільки винищила ті звірята на побережу Аляски, що її жителі зі своїми нескладними приладами не могли дістати для себе потрібної поживи. Тодішний державний агент освіти на Алясці, др Ш. Джексон подорожуючи по оселях Аляски і сусідного сибірського побережа, запримітив, що на Сибірі, у таких самих кліматичних условинах і серед таких самих відносин, тамошні мешканці плекають ренів, які дають їм поживу і шкіру на одяг, та яких вони вживають, як коней, до тягнення своїх саночок та перевоження свого майна. Вернувши до Вашинґтону, др. Джексон зібрав дорогою приватних складок невеликий фонд, всего 2,146 долярів і за ті гроші у 1891 році купив у Сибірі 16, а у 1892 ще 171 ренів і перевіз їх на Аляску, Пізнійше конґрес призначував річно по 5 до 25 тисяч долярів на закупно тих пожиточних звірят. З тих невеличких черед число ренів розмножилось так, що сегодня є їх у Алясці около 250.000, з чого дві треті є власністю місцевого населення, себто Індіян і Ескімосів. Вартість тих ренів обчислюють приблизно на 6,250.000 долярів.

Кромі молока, шерсти, шкіри і робочої сили, рени дають ще дуже добре мясо. Відносно сего продукту ідуть тепер старання, щоби зробити його предметом вивозу. Для того одначе треба уліпшити годівлю ренів і в тій цили закладається відповідна школа, в якій молоді Ескімоси й Індіяне будуть вчитися, як треба плекати рени. Вже й тепер обовязують на Алясці деякі закони відносно плекання тих звірят і приміром не можна продавати самиць ренів нікому, лиш мешканцям Аляски; а далі є обмежене вбивання самиць на мясо.

У північній і західній части ні Аляски є около 200,000 квадратових миль пустарів, не покритих лісом і через острість підсоння не пригожих під управу ріллі. Ті пустарі одначе можуть знаменито служити на пасовиска для ренів і по обчисленню, можнаб їх там випасати около 4,000,000. Коли се вдасться зробити і годівля ренів піднесеться до сеї висоти, а дотеперішні висліди вповні оправдують такі надії, то Аляска стане одном з дуже важних продуцентів мяса, що рівночасно піднесе і добробут населення, яке як сказано, перед трийцяти роками вигибало.

МАЧУХИ ТА ДІТИ.

В однім краю жив вдівець-двоженець
І якось то двом жінкам дітей пороздавав,
А сам, поганий потурченець,
Не довго голову ламав —
Кудись утік
Тай зник.
Чого вже сироти малі не натерпілись —
Наплакались немало й нажурились!
Але не вічно й мачухи живуть —
Прийшов таки й на них капут,
І діти звеселились.

Це дід мені оповідав — чи правда це — не знаю,
Але й з народами цілими це буває,
Що мачух мають злих, не рідну тую мати.
І таких лихих, що їх життя—тюрма,
А нарікання — всі дарма,
Самі бо винуваті,
Без мачух бо собі не вміють ради дати.

П. Кегич.

ЧАПОГІ.

(Корейська казка).

За царя Цук-цон-таванія жив собі один злидар Кім-ходурі.

Живився він тим, що рубав дрова і продавав. За день нарубає три вязанки, дві продасть, — а одну вязанку спалить сам. Але від якогось часу почала пропадати йому одна вязанка. З вечера нарубає три вязанки, а на ранок лишається тільки дві. Подумав собі бідолаха, подумав і постановив рубати по чотири вязанки. Тоді почала пропадати четверта.

— Ну добре, — сказав собі злидар, — злодія всеж таки я піймаю.

Як настала ніч, він уліз у четверту нарубану вязанку і чекав.

У північи вязанка знялась у гору вкупі зо злидарем і полинула на небо.

Прийшли слуги Оконшантові, розвязали оберемок і знайшли Кім-ходура.

Привели його до Оконшанта — той спитав його, як він дістався на небо.

Кім-ходурі оповів, як се сталося і жалівся на свою долю.

Тут принесли книги, що в них записані всі люди та їх доля.

І сказав Оконшанті:

— Ну, ти дійсно Кім-ходурі і не судилося тобі їсти кукурузу, але завжди пісний куліш.

Заплакав Кім і почав просити собі иншої долі.

Так плакав, що всім небесним жителям і самому Оконшантови стало жаль його.

— Не можу нічого помогти тобі в твоїй долі — сказав він, — але що можу, те зроблю:

— Візьми чиєсь щастє і вживай його, поки не прийде до тебе власник його!

Оконшанті деякий час переглядав книги і сказав:

—Ну, візьми собі хиба щастє Чапога.

Подякував Кім і в той же час слуги Оконшантові спустили його на землю до дому, до його фанзи.

Кім пішов спати, а на другий день пішов до богатого сусіда і попросив його, щоб він позичив йому сто ліян і десять мір кукурузи. Досі, бувало, ніхто Кімови й зернини одної не позичив би; але сусід без усяких суперечок дав йому те, що він просив. За ті гроші Кім урядив собі крамницю і скоро так розбогатів, що став першим богатирем на всю Корею.

Всі йому заздріли, та тільки Кім один знав, що те щастє не йому належить, але Чапогови. І він що дня і що ночи чекав зо страхом, що прийде якийсь страшний Чапогі і нараз відбере його щастє.

— Убю його, — сказав собі Кім, — і приготував ніж, меч і стріли, напущені отруєю.

Одного разу йшло біля Кімової палати двоє злидарів, чоловік і жінка. У дворі палати стояв віз і той чоловік із жінкою сховався під возом від сонящної спеки.

Там під возом настала бідній жінці пора родити дитину і народженого хлопчика вони назвали Чапогі, що означає: народжений під возом.

— Хто там кричить так голосно під возом? — спитав Кім, вийшовши на двір.

— Се кричить Чапогі, — відповіли йому слуги.

Кім наче приріс до землі.

— Так ось кому я маю все віддати!

Се не страшний чоловік, а мале, голе бідне дитятко, — думав собі Кім. — Ні, — його не треба вбивати, але зроблю щось красще: Візьму його за свого і як його батько буду далі жити щастем свого сина.

Так Кім і зробив. І коли ще не вмер, той досі живе у щастю та богатстві.

Переклав **Василько Левицький.**

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

КУРАЦІЯ „CINDERELL-IB".

Справа „Cinderell"-і звичайна собі новинка, підмальована сензаційністю.

От захотілось бідній дівчині стати богачкою, зазнати роскоші богатого світа, тай кінець. Тільки, що штука ця їй не вдалася — значиться велике фіяско.

Однак, застановившись над цим, можна добачити в цьому випадкові велику моральну вартість а і науку.

На мій погляд, це є характеристичний психічний обяв, і він має свою причину, а заразом розвязку — тай висновки.

Саме бажання, що дівчина захотіла стать богатою, це нічо надзвичайного, лиш важним є: Як вона хотіла стать богачкою.

Як знаємо, через адоптацію.

Дівчина 21-літня, матеріял на жінку і на матір, настільки засліпилася в ясному полискови богацтва, що не завагалася затаїти свій вік, не застрахалася відпекатись батька і матери, щоб лиш добитися сповнення своїх мрій.

У цьої дівчини, значиться, не могло бути великої моральної вартости в серцю! Можливо, що якби навіть треба було ще більшої жертви, вона була-б не завагалася!

Богацтво мало в неї більшу вартість від любови матери — від пощади болю батька!

А навіть всякими способами старалось дівча не дати владі розбити свойого „щастя".

А страшна доза гніву, безграничне невдоволення, безкрає розчарування — а головно, вирахована гра, щож можуть свідчити за цю дівчину? Це, що до вродженої або набутої слабости до богацтва, в дівчини, можна додати ще вираховану перфідність!

Це — фотографія.

Одначе сила самого факту надзвичайна, а наслідки незмірно додатні.

Бо коли з горя і злости дівчина хотіла вступити в монастир — то висказала пречудні слова: „Як що тут мені не вдасться — так віддамся за бідного хлопця, будемо обоє старатися і мати-мемо ґарний дім"!..

В монастир її не прийняли — значиться дівчина піде в світ і сповнить свою обіцянку.

Отже тут є ессенція! Тут є розвязка злого в добро — і висновки.

Цей самий факт отворив очи звихненої душі, збудив це добре, що в неї спало.

І коли дівчина ця виповнить свої слова, так вона докаже на самій собі — **що не в богацтві самому є добро — але в щасливому і задоволеному життю!**

Всі мущини, а головно кавалери, повинні би бажати, щоби таких „Browning"-ів було як найбільше, щоб вилічували дівчат від цеї заразu, а тимсамим вчили їх встидатися самих себе і своїх вчинків. Тоді вони сталиб ліпшими, світ краще виглядав би, тай життя булоб цінніjшим!!

Бо так як тепер справа стоїть — то нема жадної ідейности в життю **тут,** ані ідеалу, кромі зеленого доляра.

Нема ні батька, ні людий, ні нації — якщо вони бідні!

Перт Амбой, 8. 11, 25.

П. Ковальчик.

ХЛОПСЬКИЙ СИН.

Одного разу вродливий парубок, селянин, полюбив дочку богатого боярина. Станом вони були дуже далекі від себе — він, хлоп в простому, мужицькому уборі-одязі, вона — дочка богатиря, вихована по панськи.

Щож робити парубкові? Як підійти до батька хорошої панни просити о її руку? Чи тато позволить дочці вийти замуж за хлопа? Що дочка на се скаже? Чи пасує хлопови з панами дружитись?

Як котрий з вас, хлопці, хоче про се дізнатися, (а прекрасна то історія) то пришліть $1.50 моні-ордером або марками до Свободи, 83 Grand St., Jersey City, N. J., а ми вишлемо вам книжку: ЗАХАР БЕРКУТ, написану Іваном Франком, з котрої, ми є певні, будете вдоволені і не тільки, що довідаєтесь про повисші питання, але й богато більше знання наберете про те, як відносились хлопи до панів в нашім рідним краю в давну бувальщину.

